

2014 GAZZE KRİZİ: AKTÖRLER, PERSPEKTİFLER VE İTTİFAKLAR

2014 Gazze krizinde gerek kurdukları ittifaklar gerekse de ateşkes sürecine yönelik tutumları bağlamında Filistinli karar vericiler arasında ortaklıklar ve ayrışmalar bulunduğu ifade etmek mümkündür.

Mustafa Cüneyt ÖZŞAHİN

İsrail'in Gazze'yi hedef alan Koruyucu Hat Operasyonu sonucunda iki bini aşkın kişinin hayatını yitirdiği kaydedilmektedir. 8 Temmuzda başlayan ve büyük bir yıkıma neden olan operasyon sonucunda yaşanan kayıpların büyük çoğunluğunun çocuklar ve kadınların da içinde yer aldığı sivillerden oluşması, kuşkusuz yaşanan süreci büyük bir insani drama dönüştürmektedir. 26 Ağustos'ta gerçekleşen ateşkes, uzun süredir devam eden ve Gazze'de yıkıma neden olan asimetrik güç mücadelesini nihayete erdirmiştir. Gazze'nin yaşadığı yıkım karşısında Filistin siyasetini şekillendiren aktörler ise farklı pozisyonlar almışlardır. Muhtelif ideolojik arka planlara ve kimliklere sahip olan Filistinli aktörlerin her biri, İsrail saldırganlığını kınamalarına karşın her bir aktör sürece ve çözüme ilişkin farklı tasavvurlara sahip bulunmaktadır. Aktörlerin bu şekilde ayrışmaları ise gerek İsrail ile gerekse de soruna taraf olan üçüncü aktörler ile olan ilişkilerde belirleyici olmuştur. Bu kısa değerlendirmede Filistin'de mukim siyasal aktörlerin 2014 Gazze krizine yönelik pozisyonları ele alınacaktır. Bu çerçevede Hamas, İslami Cihat ve el-Fetih, Filistin siyasetine yön veren üç eksen aktör olarak analiz edilmeye çalışılmıştır.

Hamas

2007 yılında Gazze'de el-Fetih'ten iktidarı devralmasından bu yana Hamas-İsrail çatışması sürmektedir. İsrail'in Gazze'ye yönelik yürüttüğü 2008/2009 Dökme Kurşun ve 2012 Savunma Sütunu Operasyonlarına müteakip 2014 yılında Koruyucu Hat operasyonu gerçekleştirilmiştir. Öte

İslami Cihat'ın Hamas'a göre İsrail ile ilişkiler konusunda daha katı bir çizgide durduğunu ifade etmek yanlış olmayacaktır. Bu çerçevede yaşanan krizde İslami Cihat, taraflı olarak değerlendirdiği Amerika'nın bulunduğu bir ateşkes içerisinde yer almayacağını açıkça deklare etmiştir.

yandan İsrail tarafından bir terör örgütü olarak nitelendirilmesine ve meşru bir siyasal aktör olarak kabul edilmemesine rağmen Hamas, uzun yıllardır Gazze'de hakim siyasi gücü temsil etmektedir. Demokratik seçimler sonucunda iktidarı devralan Hamas'ın uluslararası kamuoyuna çözüm yanlısı olmayan radikal bir örgüt olarak kodlanmasına karşın, iki devletli bir çözüme yeşil ışık yakmasıyla Hamas'ın daha ılımlı bir yörüngeye girdiği ifade edilmektedir. Öte yandan Filistin'de etkisi gün geçtikçe artan Selefi örgütlerden kendini kesin biçimde ayırması, Hamas'ın Filistin daha genel anlamda Ortadoğu siyasetinde radikal bir örgüt olmaktan uzaklaştığının işaretleri olarak değerlendirilmektedir.

Ulus-aşan bir hareket olarak Müslüman Kardeşler ile güçlü bağları bulunan Hamas'ın üçüncü ülkelerle ilişkilerinde bu bağlar büyük ölçüde şekillendirici olmaktadır. Bu anlamda Koruyucu Hat operasyonunda ve uzun süre başarıya ulaşmayan ateşkes sürecinde üçüncü ülkelerin etkinliği/etkisizliği belirleyici olmuştur. Her şeyden önce 2014 Gazze krizinde Mısır'ın üstlendiği zoraki arabuluculuk misyonuna ilişkin gerek çatışan tarafların gerekse bölge ülkelerinin bir konsensüs içerisinde olduğunu ifade etmek oldukça güç görünmektedir. İsrail ile Hamas arasında devam eden çatışmanın uzaması ve ateşkesin gecikmesinin bir nedeni de arabuluculuk rolünü üstlenecek, her iki tarafın uygun bulduğu aktörlerin yokluğudur. Zira Mısır ile Hamas arasındaki ilişkiler Mısır'da Müslüman Kardeşlerin önemli ismi Muhammed Mursi'nin askeri bir darbe sonucu iktidarını kaybetmesiyle geri dönülemez biçimde bozulmuştur. Bu anlamda krizin değerlendirilmesinde İsrail tarafına yakın duran Sisi iktidarının tarafsızlığı ve üstlendiği arabulucu rolünü başta Hamas olmak üzere pek çok çevre sert biçimde eleştirmiştir. Nitekim yine bu çerçevede Hamas'ın, Mısır'ın da bir parçası olduğu Gazze'yi hedef alan tecrit politikasının bir an önce bitirilmesi talebi, Mısır otoritelerince kabul görmemiştir. Bununla birlikte Mısır'ın başını çektiği ve Suudi Arabistan'ın da dahil olduğu ülkeler bloğu, Gazze krizi boyunca Müslüman Kardeşler ile güçlü bağları olan Hamas'a yönelik yapıcı olmayan bir siyaset izlemiştir. Tüm eleştirilere karşın, krize yönelik çözüm sürecinde Mısır, dominant aktör olarak belirleyici olmuştur. Hamas'ın siyasal meşruiyetini ve Filistin siyasetinde oynadığı rolü tümüyle göz ardı eden söz konusu blok karşısında Türkiye-Katar ittifakı ise Hamas'ı hem siyasal olarak meşru bir aktör

Yaşanan krizde el-Fetih her ne kadar İsrail'in orantısız şiddetini kınamış ve İsrail saldırılarının bir an önce durdurulmasını talep etmiş olsa da, el-Fetih'in Hamas ve İslami Cihat ile aynı çizgide yer aldığını söylemek mümkün görünmemektedir. Her şeyden önce Hamas'ın aksine el-Fetih Mısır'ın arabuluculuk faaliyetlerine yeşil ışık yakmıştır.

hem de daha genel ölçekte Filistin gerçeğine ilişkin vazgeçilmez bir siyasal güç olarak değerlendirmiş ve yaşanan süreçte Hamas'ın yanında yer almayı tercih etmiştir.

İslami Cihat

İslami bir örgüt olarak İslami Cihat da tıpkı Hamas gibi Filistin siyasetinde ve Gazze'de etkili bir başka aktör niteliğindedir. Ağustos'ta gerçekleşen İsrail saldırısı sürecinde gerek İslami Cihat gerekse de Hamas pek çok konuda ortak bir eylem planına sadık kalmışlardır. Yine 5 Ağustos'ta gerçekleştirilen ateşkes görüşmelerine Hamas mensuplarının yanında İslami Cihat üyeleri de katılmıştır. Genel itibarıyla İslami Cihat'ın Hamas'a göre İsrail ile ilişkiler konusunda daha katı bir çizgide durduğunu ifade etmek yanlış olmayacaktır. Bu çerçevede yaşanan krizde İslami Cihat, taraflı olarak değerlendirdiği Amerika'nın bulunduğu bir ateşkes içerisinde yer almayacağını açıkça deklare etmiştir. Hamas ve İslami Cihat'ın ateşkes için ortaya koyduğu ancak kabul görmeyen on maddelik planda Gazze'ye yönelik hava, kara ve deniz yoluyla sürdürülen tecridin bitirilmesi, Gazze'ye ait balıkçılık bölgesinin genişletilmesi ve diğer bir dizi isteği de kapsayan öneriler yer almaktaydı. Hamas ve İslami Cihat'ın onayladığı 26 Ağustos'ta gerçekleşen kalıcı ateşkes antlaşmasında ise ilk planda Gazze'ye yönelik insani yardımlara izin verilmesi ve balıkçılık bölgesinin genişletilmesi konularında uzlaşma sağlandığı dile getirilmektedir. Bununla birlikte Gazze'ye hava ve deniz ulaşımının açılmasının da dahil olduğu daha önce gündeme gelen pek çok konuya ilişkin anlaşmazlıklar ilerleyen günlere tehir edilmiştir.

El-Fetih

Batı Şeria'nın kontrolünü elinde tutan el-Fetih, Gazze operasyonuna yönelik tavrıyla diğer aktörlerden

belirli oranlarda ayrılmıştır. Gerilimlerin eksik olmadığı el-Fetih ve Hamas arasındaki görüş ayrılıkları oldukça gerilere uzanmaktadır. Bu çerçevede sıklıkla tekrarlanan önemli bir değerlendirme ise Koruyucu Hat operasyonunda İsrail'in temel hedeflerinden birinin nihayete ermesi beklenen Hamas-el-Fetih uzlaşısının önüne geçmek olduğudur. Bununla birlikte 2014 Gazze krizine yönelik Batı Şeria'nın tutumunun Hamas-İslami Cihat ekseninden belirli bir oranda ayrıştığı söylenebilecektir. Yaşanan krizde el-Fetih her ne kadar İsrail'in orantısız şiddetini kınamış ve İsrail saldırılarının bir an önce durdurulmasını talep etmiş olsa da, el-Fetih'in Hamas ve İslami Cihat ile aynı çizgide yer aldığını söylemek mümkün görünmemektedir. Her şeyden önce Hamas'ın aksine el-Fetih Mısır'ın arabuluculuk faaliyetlerine yeşil ışık yakmıştır. Yine Mahmut Abbas Hamas'ın sürdürdüğü saldırıları durdurması ve ivedilikle bir ateşkes sağlanması konusunda Hamas üzerinde baskı oluşturacak, ısrarcı bir siyaset izlemiştir.

Sonuç olarak 2014 Gazze krizinde gerek kurdukları ittifaklar gerekse de ateşkes sürecine yönelik tutumları bağlamında Filistinli karar vericiler arasında ortaklıklar ve ayrışmalar bulunduğunu ifade etmek mümkündür. Kuşkusuz bu durum Filistin siyasetinin ve İsrail-Filistin ilişkilerinin doğru okunması noktasında pek çok parametrenin dahil edileceği, kapsamlı analizleri zorunlu hale getirmektedir. Bununla birlikte 26 Ağustos'ta gerçekleşen ateşkes antlaşmasının İsrail ile Filistin arasında kalıcı bir barış sağlamaktan uzak olduğu ve çatışmaya zemin hazırlayan yapısal nitelikteki sorunlar çözülmediği müddetçe, Filistin'de istikrarın tesisinin mümkün olmayacağı gözden uzak tutulmamalıdır.○

Araştırma Görevlisi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü